

Samen lezen, zelf doen...

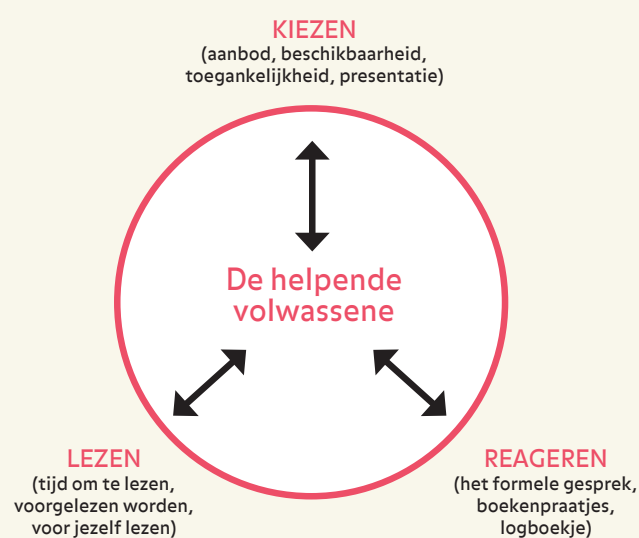
Jouw voorbeeldfunctie bij het stimuleren van (voor)leesplezier

Positieve ervaringen met voorlezen stimuleren het (voor)leesplezier en het leesgedrag van kinderen. Als volwassene heb je hierin een voorbeeldfunctie. Wat kun jij doen om kinderen het plezier in lezen te laten ontdekken? Tessa van Velzen, adviseur bij Sardes, zoomt in op de theorie en geeft mooie praktijkvoorbeelden.

Deze maand is de speciale editie van het prentenboek *Raad eens hoeveel ik van je hou* verschenen, dat in het kader van het initiatief *Geef een (prenten)boek cadeau* voor 2 euro in alle boekhandels in Nederland en Vlaanderen wordt aangeboden. Ouders, grootouders, kinderopvangorganisaties, scholen en gemeenten; iedereen wordt aangemoedigd om dit prentenboek te geven, zodat zo veel mogelijk kinderen een eigen exemplaar krijgen. Het geven en samen lezen van een mooi boek is een impuls voor leesplezier. Wat kun je nog meer doen om het (voor)leesplezier van kinderen te stimuleren?

Dat voorlezen bijdraagt aan de ontwikkeling van kinderen is niet nieuw. Voorlezen heeft onder andere een positief effect op de taal- en leesontwikkeling, de literaire competentie en de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Ook weten we dat kinderen die veel positieve ervaringen opdoen met voorlezen, vaker uitgroeien tot enthousiaste lezers. En daar heeft elk kind inspirerende volwassenen bij nodig! De leescirkel van Chambers maakt duidelijk dat leesbevordering op drie manieren mogelijk is.

Leescirkel van Chambers

Voorlezen zou een vaste plek moeten hebben in het dagprogramma. Maak er een vertrouwd ritueel van, dat kinderen ook op andere dagen, bij andere begeleiders herkennen.

Kiezen: een aantrekkelijk aanbod

Het eerste element 'Kiezen' geeft aan dat jij ervoor kunt zorgen dat een kind voldoende keuze in teksten heeft. Een gevarieerd aanbod maakt dat kinderen een boek of tekst kunnen kiezen dat aansluit bij hun interesse. Zijn er (prenten)boeken met verschillende thema's? Zijn er informatieve boekjes? Babyboekjes? Het vinden van deze boeken, die passen bij de leeftijd én die inspelen op verschillende interesses, vraagt titelkennis. De bibliotheek is daarin een goede partner.

(Voor)leesmaterialen moeten daarnaast beschikbaar en toegankelijk zijn voor kinderen. Zet de boeken op ooghoogte van kinderen, zodat ze de boeken zelf kunnen pakken. Besteed aandacht aan de presentatie. Belangrijk is dat een deel van de boeken met de cover naar voren gepresenteerd staat. Die cover maakt nieuwsgierig; een rug zegt niet zoveel. Om kinderen nieuwsgierig te maken en hun verbeelding te prikkelen, kun je rondom een boek een thematafel maken. Een thematafel helpt kinderen bij het reconstrueren en navertellen van het verhaal.

Om voorlezen een positieve ervaring te laten zijn, is het goed om na te denken over de sfeer. Hoe maak je van (voor)lezen een fijn rustmoment op de dag? Voelen kinderen zich prettig? Creëer een aantrekkelijke leesruimte met fijne stoeltjes of kussens, waar kinderen ontspannen kunnen zitten, alleen, samen en/of met jou.

Lezen: lekker vaak

Het tweede element uit de leescirkel van Chambers is 'Lezen'. Hier beschrijft Chambers dat het belangrijk is dat je regelmatig en

10 tips voor meer plezier met *Raad eens hoeveel ik van je hou* (Een ideaal thema voor Moeder- en Vaderdag!)

KIEZEN

- 1 Voor ouders moet meteen zichtbaar zijn welk prentenboek centraal staat. Hang daarom een mooie poster op en zet het boek prominent neer.
- 2 Laat de ouders jullie leeshoek zien en nodig hen uit het boek voor te lezen tijdens de inloop. Vraag bijvoorbeeld ook de kinderen om de thematafel te laten zien aan de ouders.
- 3 Zoek een leuk informatief boekje dat goed aansluit bij *Raad eens hoeveel ik van je hou*. Kies bijvoorbeeld een boekje over hazen/dieren in het bos of over liefde.

LEZEN

- 4 Stimuleer ouders om thuis ook voor te lezen, bijvoorbeeld uit ditzelfde boek. Om de verbinding tussen thuis en de opvang voor kinderen te versterken, kun je ouders vragen een foto te maken van een fijn voorleesmoment thuis. Hang deze foto's zichtbaar op.
- 5 Lees *Raad eens...* meerdere keren voor. Stel kinderen verschillende vragen. Focus bijvoorbeeld eerst op de verhaallijn. Wat gebeurt er? Wat wil Hazeltje duidelijk maken? Stel een andere keer meer vragen die een beroep doen op de belevingswereld en creativiteit van kinderen. Wat zou Hazeltje nog meer kunnen doen om duidelijk te maken hoeveel zij van Grote Haas houdt?

REAGEREN

- 6 Maak een thematafel. Deze tafel kun je gebruiken om met kinderen het gesprek aan te gaan over het boek. Je kunt verschillende invalshoeken kiezen: lente, liefde, vriendschap, dieren... Gebruik materialen die de verbeelding van kinderen prikkelen. Denk ook aan échte materialen, zoals een fietsbel of een afwasborstel, en natuurlijke materialen, zoals boomschors, madeliefjes en andere natuurlijke materialen die een rol spelen in het verhaal.
- 7 Doe een paar verwerkingsactiviteiten:
 - a. Laat kinderen een mooie tekening of knutsel maken van Hazeltje.
 - b. Kopieer de afbeeldingen uit het boek en laat kinderen de platen in de goede volgorde leggen of er een eigen verhaaltje van maken.
 - c. Speel het verhaal na met knuffels. Je kunt hier ook andere dieren voor gebruiken.
 - d. Maak de oren van haas en speel samen het verhaal na.
- 8 Op verzoek speelt poppenspeler Rik Rikken zijn speciale *Raad eens*-voorstelling op locatie. Meer informatie kun je opvragen via info@geefeenboekcadeau.nl
- 9 Kijk op www.kindmedia.nl voor uitwerkingen van meer activiteiten bij *Raad eens hoeveel ik van je hou* of op www.geefeenprentenboekcadeau.nl voor mooie kleurplaten en spelletjes.
- 10 Doe in een dans de bewegingen uit het boek na. Hoe lang kun jij je maken? Hoe ver kun jij springen?

‘Plezier en enthousiasme, bij de medewerkers én de kinderen!’

Rian Koopman is leesconsulente voor Bibliotheek Kennemerwaard. In samenwerking met Forte Kinderopvang laat ze kinderen intensief met boeken kennismaken middels het programma ‘Boekstart in de kinderopvang’. ‘Wanneer je van jongs af aan inzet op het plezier van lezen, blijft dat plezier behouden als kinderen zelf leren lezen en lezen een meer technisch verhaal voor ze wordt. Dat plezier zorgt ervoor dat kinderen lezers blijven!’

Rian: ‘Het is ons doel dat aan elk kind in de opvang of op school minimaal een kwartier per dag wordt voorgelezen, van baby af aan. Al begrijp ik heel goed dat dat er in de drukte van alledag geregeld bij in schiet. Ik help pedagogisch medewerkers om voorlezen een nieuwe impuls te geven en die praktische moeilijkheden te verminderen. Dat werkt extra goed als er een voorlees-coördinator op de locatie wordt aangesteld die collega’s kan inspireren. Die collega maakt een plan om het voorlezen op die locatie te versterken. Ik ondersteun hen daarin. Pedagogisch medewerkers kunnen een training interactief voorlezen volgen, zodat de basiskennis op orde is. Hiervoor biedt BoekStart trainingen. Maar ook met kleine stappen en eenvoudige acties kun je al veel bereiken. Niet iedereen voelt zich even vrij in zijn of haar rol als voorlezer of leesbevorderaar. Daarom is het ook prima als

degene die daar wél heel blij van wordt, op meerdere groepen komt.

Zelf ga ik graag naar kinderdagverblijven. Dan ga ik bij de kinderen zitten en lees voor, bijvoorbeeld met grote vertelplaten in het vertelkastje en knuffels die het verhaal aankleden. Ik ondersteun de professionals bij het samenstellen van een goede collectie, die zij bijvoorbeeld via BoekStart een hele tijd kunnen gebruiken. Ook kijken we samen naar de ruimte: is er een fijne leeshoek, kunnen kinderen zelf boeken pakken en zien ook ouders hoe belangrijk voorlezen is, zodat ook zij betrokken en geïnspireerd raken?

Het is vaak een proces waarin medewerkers groeien en zien dat de kinderen blij worden van boeken.

Als je ziet waar je het voor doet, raakt iedereen enthousiast!’

Drie keer meer voorleesplezier!

- 1 Een boek is een gebruiksvoorwerp. Het mag, nee, móét gelezen worden, dus zet (de meeste) boeken binnen bereik van kinderhanden en creëer niet van jongs af aan juist afstand tussen boek en kind. Als je stevige, duurzame boeken aanschaf, kunnen ze echt tegen een stootje.
- 2 Voorlezen heeft het grootste effect als aan kinderen in kleine groepjes wordt voorgelezen. Bij baby’s en dreumesen is één op één zelfs het beste. Plan die tijd dus geregeld in. Vind je het lastig om het goede moment te kiezen? Ga dan tijdens het vrij spel op de grond zitten met een boek: let maar op hoe snel de kinderen zich om je heen verzamelen. Als je boeken op kinderhoogte zet, zul je ook merken hoe vaak ze zelf met hun favoriet naar je toe komen. Het hoeft niet ingewikkeld te zijn!
- 3 Op de babygroep kun je een bak met babyboekjes binnen bereik zetten bij de verzorgingsmomenten: pak of geef er eentje tijdens het verschonen of na de fles. Je zit zo aan tien, vijftien minuten en dan heb je je doel weer bereikt!

voldoende tijd maakt voor lezen. Bij schoolgaande kinderen gaat het daarbij om zelf lezen én om voorgelezen worden. De frequentie waarop aan kinderen wordt voorgelezen, maakt duidelijk verschil. Uit de Millenium Cohort Study van 2010 blijkt dat peuters aan wie dagelijks 15 minuten wordt voorgelezen op latere leeftijd een voorsprong hebben in taal en rekenen en in hun sociaal-emotionele, lichamelijke en creatieve ontwikkeling.

Voorlezen zou daarom een vaste plek moeten hebben in het dagprogramma. Spreek af wat jullie vaste (voor)leesmoment wordt. Hoe meer voorleesmomenten, hoe beter. Maak er een vertrouwd ritueel van, dat kinderen ook bij verschillende begeleiders en op verschillende dagen herkennen.

Laat ook de ouders zien hoe leuk voorlezen is. Nodig hen uit voor een voorleesochtend of geef hun de ruimte om zelf voor te lezen tijdens de inloop bij het brengen en halen. Lees de lievelingsboeken die kinderen thuis hebben ook voor in de opvang en laat ouders zien welke boeken jullie lezen. Wil je ouders tips meegeven voor thuis? Het initiatief *Geef een (prenten)boek cadeau* biedt de mogelijkheid om met ouders het gesprek aan te gaan over voorlezen. Geef ouders

‘Het is ons doel dat aan elk kind in de opvang of op school minimaal een kwartier per dag wordt voorgelezen, van baby af aan!’

het boek cadeau en voorzie hen van een aantal leuke voorleestips. Kom hier later nog eens op terug of verzamel foto’s van voorleessessies thuis.

Reageren: praten over (voor)lezen!

Het derde element uit de leescirkel is ‘reageren’. Het gaat hierbij vooral om gesprekken over boeken waarbij de leesbeleving centraal staat, zodat kinderen hun eigen enthousiasme over een boek kunnen delen. Chambers (2012) benadrukt dat praten over boeken de leesmotivatie en de literaire competentie van kinderen versterkt. Wanneer je met kinderen het gesprek aangaat over boeken, raken kinderen gemotiveerder om meer boeken te lezen, leren ze hun gedachten onder woorden te brengen en boeken te verbinden met hun eigen belevingswereld en de wereld van anderen. Daarnaast leren zij andere boeken kennen en ontwikkelen zij hun leesvoorkeuren (Zie het kader met literatuur: *Kwestie van lezen*).

Interactie tijdens het voorlezen werkt voor kleuters motiverend. Daarnaast is het ook zinvol voor de taalontwikkeling. Kleuters die vragen krijgen over afbeeldingen, karakters en gebeurtenissen in een verhaal, boeken meer vooruitgang in hun woordenschat dan kleuters die het verhaal ‘normaal’ voorgelezen krijgen (Mol, 2010). Er zijn verschillende manieren om interactie aan te gaan in een voorleessessie. Lees je een prentenboek voor? Dan zit de kracht voor interactie in het herhaaldelijk voorlezen. Door het boek vaker voor te lezen en verschillende activiteiten te doen, worden het verhaalbegrip en de kennis over de thema’s van het boek vergroot en verdiept. Kinderen gaan woorden uit het boek ook steeds beter beheersen en zijn steeds beter in staat om een gesprek te voeren over het verhaal (de taallijn).

Interactief voorlezen doe je ook door:

- Het bewust introduceren van een nieuw prentenboek, waarbij kinderen de cover bekijken en het verhaal voorspellen. Leg hierbij nadrukkelijk de verbinding met de eigen ervaringen van kinderen. Gebruik voorwerpen (van de thematafel), om kernwoorden te verduidelijken en voorkennis te activeren.
- Het stellen van verschillende vragen na het lezen, gericht op feitelijke informatie uit het verhaal, maar ook meer analytische vragen, gericht op het leggen van verbanden in de tekst (Shealy & Cook, 2009). Stel vragen over de belangrijkste gebeurtenissen of over oorzaken en gevolgen (Hoe kwam dat?). Geef kinderen de ruimte om zelf vragen te stellen.

- Doe verschillende activiteiten naar aanleiding van het verhaal. Speel het verhaal na, laat kinderen een tekening maken van de hoofdpersoon, doe een boekendans (een variatie op stoelendans), zing een liedje dat past binnen het thema, laat kinderen een ander einde van het verhaal bedenken of laat kinderen afbeeldingen uit het prentenboek in de goede volgorde leggen.

Voorbeeldfunctie

Je ziet het: ook wat leesplezier en (voor)leesbevordering betreft ben je onmisbaar voor kinderen. Heb je je eigen favoriete kinderboek nog? Lees dát eens voor! Als je je enthousiasme en persoonlijke ervaring combineert met de ideeën uit dit artikel, komt het zeker goed. <

Nog meer lezen over lezen?

- www.kunstvanlezen.nl
- www.lezen.nl/succesfactoren/voorlezen
- www.leesmonitor.nu/nl/voorlezen
- De Taallijn (Expertisecentrum Nederlands, 2006)
- Meer voorlezen, beter in taal (Broekhof, 2017)
- Leespraat (Chambers, 2012)